

ADANA'DAKİ RAMAZANOĞLU MİMARİ ESERLERİNDE ÇEŞİTLİ TESİRLER

Nusret ÇAM*

Özet

Adana ve Çukurova, Abbasi halifesi Harun er-Reşid (786-809) zamanında Türklerle ve Müslümanlarla tanışmasına rağmen ancak Ramazanoğlu Beyliği sayesinde 14. Yüzyıl ortalarından itibaren Türkleşmiş ve İslamlaşmıştır. Bir iki istisna dışında bu aynı zamanda Çukurova bölgesindeki Türk-İslam mimarisinin de başlangıcıdır. Ramazanoğlu Beyliği'nin muazzam imar faaliyetleriyle başta Adana olmak üzere Çukurova bölgesi önemli bir cazibe merkezi haline gelmiştir. Buna rağmen Ramazanoğulları, tarihleri boyunca hep Memlûklü, Karamanlı, Dulkadirli ve son olarak da Osmanlı gibi kendisinden daha güçlü devletlerin gölgesinde kalmıştır. Bu durum onların mimarisini de ciddi şekilde etkilemiştir.

Adana'da bilinen mevcut en eski Türk eseri olan Akça Mescid'de (1409) daha çok Selçuklu izleri görülür. Ama bundan sonra ve Osmanlı öncesinde yapılan eserlerde Memlûklü etkisi daha bellidir. Bu tesirin en güzel örnekleri Adana Ulu Câmii'nin doğu taçkapısı (1514), kitabesi, mukarnasları, minaresi, avlu döşemeleri, türbe mihrabiyesi, kemerleri ile Gön Hanı'nın taçkapısı kabaralarında gözlenir. Daha çok renkli taş işçiliğiyle kendisini belli eden Memlûklü üslubunun Anadolu'da daha pek çok örneği bilinmekte ise de bu tür kabarlara, kitabe formlarına ve formüllerine daha ziyade Hatay, Gaziantep ve Urfa'da rastlamaktayız.

Ramazanoğlu eserlerinde zincirek, düğüm gibi tezyinî unsurlar Zengi ve Eyyubi tesiri arz ederken, mukarnaslı konik örtü Musul izlerini taşır. Bölgede Osmanlı hakimiyeti kendisini sadece siyasi alanda değil, mimaride ve tezyinatta da gösterir. Bu devirde mekân anlayışı olarak da Osmanlı'ya öykünme olmakla birlikte yine de yerel çehni bellidir.

Anahtar kelimeler: *Ramazanoğulları Beyliği, Adana Ulu Câmii, Yağ Câmii, Tarsus Ulu Câmii, Memlûklü tesiri*

* Prof. Dr., Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslam Tarihi ve Sanatları Bölümü

KAYNAKÇALAR

- Alkan, M., *Adana Vakıfları İnsan, Vakıf, Şehir*, Ankara, 2014.
- Bayhan, A. A. Mısır'da Memlûk Sanatı, <http://www.tarihtarih.com/?Syf=26&Syz=371613>, 3 Nisan 2015, saat 21.15.
- Bayhan, A. A., *Güneydoğu Anadolu'da Memlûk Sanatı*, <http://www.tarihtarih.com/?Syf=26&Syz=371622>, 3 Nisan, 2015, saat 21.49.
- Beksaç, E., "Eyyubiler" (Sanat), *TDVİA cilt 12*, İstanbul, 1995, s. 31-33.
- Briggs, M. S., *Muhammedan Architecture in Egypt and Palestine*, Oxford, 1924.
- Creswell, K. A. C., *The Muslim Architecture of Egypt I Ikhshids and Fatimids*, Oxford, 1952.
- Creswell, K. A. C., *The Muslim Architecture of Egypt II Ayyubids and Early Bahri Mamluks*, Oxford, 1959.
- Çam, N., *Ramazanoğulları Beyliği Mimari Eserleri* (Doktora tezi), Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Ankara, 1979.
- Çam, N., *Adana Ulu Câmii Külliyesi*, Ankara, 1988.
- Çam, N., *Türk Kültür Varlıkları Envanteri Adana*, Ankara, 2010.
- Çobanoğlu, A. V., "Zengiler" (Mimarî), *TDVİA, cilt 44*, İstanbul, 2013, s. 272-274.
- Doris Behrens Abuseif, *Islamic Architecture in Cairo, an Introduction*, Leiden, 1989.
- Eruz, A. Fulya, "Memlûkler" (Sanat), *TDVİA, cilt 29*, s. 97-100.
- Eruz, F., "Memluk Devleti ve Sanatı", *Yeni Türkiye*, Ankara, 2002, s. 635-645.
- Halaçoğlu, Y., "Adana", *TDVİA, cilt 1*, İstanbul, 1988, s. 349-352.
- Kurt, Y. – Erdoğru, M. A., *Çukurova Tarihinin Kaynakları: Adana Evkaf Defteri*, Ankara, 2000.
- Meinecke, M., *Die Memlukische Architektur in Agypten und Syrien*, Glückstadt, 1992, I-II.
- Meinecke-Berg, V., "The Changing Face of a capital City",
- Sauvaget, J. – Ecorchard, M., *Les Monuments Ayyubides de Damas*, Beirut, 1938-50.
- Sümer, F., "Çukurova Tarihi'ne Dâir Araştırmalar", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, sayı 1, Ankara, 1963, s.1-113.
- Rivoria, G. T., *Moslem Architecture: its Origins and Development*, Edinburgh, 1918.
- Uğurluer, M., *Nümismatik Yazıları II*, A.P yayınları, 2008.
- Uysal, A. O., *Adana Ulu Camii, Vakıflar Dergisi, sayı XIX*, Ankara, 1985, s. 277-284.